

Barn, läsning och bibliotek

”Att ha tillgång till ett bibliotek och att använda sig av det har stor betydelse för utvecklandet av läsfärdigheter och läsintresse.”

Källa: Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 28.

Svenska barn läser allt mindre för nöjes skull och allt fler läser böcker sällan. Det är oroande med tanke på att det finns tydliga samband mellan läsning av skönlitteratur och läsfärdighet.

Källa: Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 23.

Enligt en stor internationell studie försämrade svenska tredjeklassare sin läsförmåga mellan 1991 och 2001, både vad gäller läsförståelse och läshastighet.

Källa: Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 10.

Läsningen minskar bland barn och unga. Från läsåret 2002–2003 till läsåret 2004–2005 sjönk andelen flickor som säger sig läsa varje dag eller flera gånger i veckan från 57 till 53 procent och andelen pojkar från 42 till 38 procent. Den grupp som säger att man aldrig läser på sin fritid ökar, om än marginellt. För flickorna ökade andelen från 6 till 7 procent och för pojkarna från 16 till 17 procent.

Källa: Barns villkor, SCB 2005, s 59, 61. Valfärdsstatistik i urval, SCB 2007, s 15–16.

Barns användning av bibliotek har minskat mer i Sverige än andra länder.

Källa: Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 22.

Svenska barn använder bibliotek allt mindre. År 1991 svarade 58 procent att de lånade böcker minst en gång i veckan, medan motsvarande andel tio år senare var 33 procent. År 1991 svarade 19 procent att de aldrig eller nästan aldrig lånade böcker och tio år senare var andelen 35 procent.

Källa: Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 22.

451.000 grundskoleelever hade 2002 inte tillgång till ett bemannat skolbibliotek.

Källa: Skolbiblioteken 2002, Statens kulturråd 2003, s 5.

90 procent av grundskolans friskolor saknar bemannat skolbibliotek. Motsvarande andel för de kommunala grundskolorna är 61 procent. Motsvarande andel tre år tidigare var 89 procent respektive 67 procent.

Källa: Skolbiblioteken 2002, Statens kulturråd 2003, s 5.

83 procent av de privata gymnasieskolorna och 16 procent av de kommunala gymnasierna saknar bemannat bibliotek. Det är en försämring jämfört med tre år tidigare då motsvarande andel var 73 procent respektive 13 procent.

Källa: Skolbiblioteken 2002, Statens kulturråd 2003, s 7.

Biblioteksbesöken bland barn och ungdomar i åldern 10 till 18 år minskar. Andelen flickor som uppger att de besökt ett bibliotek det senaste halvåret sjönk från 83 till 80 procent och andelen pojkar från 74 till 70 procent mellan läsåret 2002–2003 till läsåret 2004–2005.

Källa: Barns villkor, SCB 2005, s 59, 61. Valfärdsstatistik i urval, SCB 2007, s 15–16.

Barn som har många böcker omkring sig hemma har bättre läsfärdighet. Svenska barn får dock allt sämre tillgång till böcker i hemmet.

Källa: Barns läskompetens i Sverige och i världen, Skolverket 2001, s 22.

År 2001 gjordes en brittisk utvärdering av forskning kring kopplingen mellan skolbibliotek och läskunnighet. Den visade att skolbibliotek har en gynnsam inverkan på elevernas resultat, särskilt på låg- och mellanstadiet.

Studien pekar också på att bibliotekariernas och bibliotekens kvalitet är betydelsefull. Bemannade bibliotek, bra och varierade samlingar och ett utvecklat samarbete mellan bibliotekarierna och den pedagogiska personalen är exempel på faktorer som påverkade elevernas prestationer positivt.

Källa: Dorothy Williams: Impact of school library services on achievement and learning. Critical literature review of the impact of school library services on achievement and learning to inform the work of the DfES Task Group set up to implement actions contained in the Government's response to "Empowering the Learning Community", The Robert Gordon University, 2001, s 28.

Välbemannade skolbibliotek förbättrar elevernas resultat i läskunnighetsprov med mellan 10 och 18 procent.

Källa: Keith Curry Lance: "Libraries and student achievement. The importance of school libraries for improving student scores", Threshold winter 2004, s 8–9.

Det finns tydliga kopplingar mellan skolbibliotek och läskunnighet.

Källa: Ken Haycock: The crisis in Canada's school libraries, Association of Canadian Publishers & Department of Canadian Heritage, 2003, s 28–29 för en översikt över olika resultat.

PIRLS 2006

Svenska fjärdeklassares läsförmåga har försvagats de senaste fem åren, visar den internationella läsundersökningen PIRLS 2006. Sverige ligger fortfarande högt i den internationella jämförelsen, men resultaten är betydligt sämre än i den förra PIRLS-studien, som genomfördes 2001. Undersökningen pekar på att den försämring i svenska barns läskunnighet som inleddes under 1990-talet nu går allt snabbare. Studiens författare framhåller brister hos de svenska skolbiblioteken som en delförklaring.

Tillbakagången beror inte på att andelen svaga läsare har ökat, utan förändringarna kan i stället härledas till att andelen mycket goda läsare har minskat. Både pojkar och flickor presterade sämre 2006 än 2001, men pojkarnas försämring var något mindre än flickornas, vilket betyder att skillnaderna mellan könen krympt något. Fortfarande är dock skillnaderna mellan pojkar och flickor stora i Sverige i jämförelse med många andra länder.

Att svenska elever fick färre poäng i 2006 års undersökning kan inte knytas till sämre förkunskaper vid skolstarten. Tvärtom ägnar sig svenska elever oftare åt grundläggande lästräning med sina föräldrar och har bättre förkunskaper med sig vid skolstarten än tidigare. Det är inte heller självförtroendet som brister. Eleverna hade ungefär samma tilltro till den egna läsförmågan 2006 som 2001, trots att man alltså läste sämre.

Orsakerna kan i stället sökas i inställningen till läsning och i barnens tillgång till böcker. Gruppen som har en mycket positiv inställning till läsning och som ofta läser för nöjes skull har minskat kraftigt och Sverige hamnar nu under både det internationella snittet och medelvärdet för OECD-länderna. Det är oroväckande, eftersom det finns tydliga kopplingar mellan inställning till läsning och läsförmåga. Det finns också klara samband mellan antal barnböcker hemma och läskapacitet. Andelen barn med många barnböcker har minskat i Sverige, liksom andelen barn med föräldrar som läser mycket.

PIRLS-studien tar också upp skolbiblioteken och konstaterar att det på ytan ser mycket bra ut i Sverige; nästan alla svenska skolbarn har tillgång till ett skolbibliotek. Skrapar man däremot på ytan ser det sämre ut. Endast 6 procent av eleverna går i en skola med en heltidsanställd bibliotekarie. I jämförelse med de andra nordiska länderna är det dessutom få svenska elever som går i skolor med skolbibliotek med mer än 500 böcker och tio tidskrifter. Svenska elever går sällan till något annat bibliotek än klassens eget och svenska barn lånar färre böcker på skolbiblioteket än barnen i grannländerna. Det kan således framstå som om tillgången till skolbibliotek är god i Sverige, men bibliotekarierna är få och skolbibliotekens kvalitet och tillgänglighet bristfällig.

Källa: PIRLS 2006. Läsförmågan hos elever i årskurs 4 – i Sverige och i världen, Skolverket 2007, s 8–15, 99–102.

**Sverige behöver en
nationell bibliotekspolitik!**

Mer information hittar du på www.librarylovers.se

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING, Box 70380, 107 24 Stockholm. Tel 08-545 132 30. Fax 08-545 132 31.